

TELEGRAFUL ROMÂN.

Împare Marția, Joi și Sâmbăta

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archiepiesane Sibiu, strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45
Epistolele nefrancate se refușă — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Regimente după naționalități.

Așa s'au dedat de mult magiarii cu ideea utopică, că Ungaria trebuie să fie și este aprôpe un stat național magiar, încât dacă se face unde-va pomenire despre naționalități, dacă se pretind drepturi egale pe sama lor, magiarii se bârzoie și șovinismul e cuprins de cele mai violente friguri. Și nici nu-i mirare, căci străinii recunoscând realitatea, recunoscând că există și noi și trăim strîmtoși și nedreptățiți, spulberă toate frumoșele lor iluziuni despre o Magiarie cu un singur popor, le scôte la ivelă nemernicia lor în present și le taie ori-ce speranță pentru viitor, de a pute crea statul magiar utopic.

Cel mai nou eveniment ce a făcut pe șoviniști și soții lor perciunați să strige ca din gura șerpelui, este scirea amintită și de noi, că ministrul comun de resbel al Monarhiei noastre are intenția să formeze și împartă regimentele armatei noastre după naționalități. Acesta măsură dacă într'adevăr se va introduce, trebuie să o saluăm cu însuflețire toate naționalitățile și în special noi români, atât pentru motivele, ce le are ministrul de resbel, cât și pentru motivele noastre proprii.

„Magyarország” are scirea, că de o camdată nouă împărțire se va introduce numai la corpul al VI. de armată, (Cașovia), fiind-că „la acest corp este mai mare amestecul soldaților de diferite limbi”. De aci se vede, că ministrul vrea să introducă uniformitatea de limbă în regimente pentru ușurarea instrucției militare în genere și pentru susținerea mai ușoară a disciplinei, cari mai ușor se pot realiza la regimentele compuse din feciori de aceeași limbă, acelas caracter și aceleași aptitudini, decât la regimente compuse din elemente eterogene. Abstrăgînd de la aceste și de la alte motive ce pôte le are ministrul, noi trebuie să ne bucurăm de noua împărțire, din motiv, că ea va contribui mult să se scotă la ivelă vitejia și valoarea militară a soldaților nostri români. De câte ori s'a dat ocașie solda-

ților nostri, ei, precum e cunoscut, totdeauna au escelat pe câmpul de resbel; dacă vom avea regimente române și patria și tronul le va cere cooperarea lor, soldații nostri, suntem siguri, vor contribui de nou la gloria și mărirea numelui de român. Și acesta nu se va pute ascunde, nu se va pute folosi ca podobă de „alții”, ci totă lumea va ști, că cutare bravură, cutare act de vitejie românii l'au sêvêșit.

Alt motiv, care trebuie să ne bucure este, că pe când în patria noastră „stăpânitorii” nostri nu ne recunosc politicesce, ca popor român, vom fi recunoscuți pe cale egală cu alte popore în armată, unde nu se pot susține de loc utopiile și falsificarea adevărului, ci trebuie să se recunoască starea faptică și reală a lucrurilor.

Nici una nici alta nu i convine șovinismului, care ar voi că despre noi nici vorbă să nu fie nicăiri, ăr cu faptele noastre să se impeneze ei, cum avem destule exemple în trecutul Ungariei și Ardelului. De aceea vedem, că îndată ce s'a ivit scirea despre regimentele de o limbă, foile magiare au somat guvernul, ca să se opue acestei reforme, ăr' deputatul Vörös a interpelat pe ministrul president în cestiunea aceasta, în dietă. În consultarea de Duminecă a partidului liberal ministrul a adus la cunoștință răspunsul ce-l va da în dietă interpelației, că adevărat nu este în prospect nici un fel de nouă împărțire a regimentelor „magiare.” (adeacă din Ungaria; ătă penele străine!)

Pôte să se fi fost intenția de împărțire și să se fi amănat în urma insistenței guvernului ungar, pôte să se facă, acum sau mai târziu. De o camtată afacerea ne dă o nouă dovadă că politiciii magiarii nu vor a suferi de loc, ca naționalitățile să se pôta afirma pe o cale ôrecare și pun totul în mișcare ca să împedeze ori ce acțiune de soiul acesta. Întrebare, că ôre bine fac, căci ômenii politici nu trebuie să trăiască numai în present și să se bucure de aplauze momentane ci și pentru viitorul mai depărtat

Politică săsescă.

Ródele „Sachsentag”ului, adeacă dîlelor „momentóse” din istoria poporului săsesc, de când sasii s'au dat cu totul plainici și au capitulat înaintea guvernului, se arată tot mai spornice.

E drept, că aceea capitulare, făcută la început de o parte a inteligenții, a fost primită cu mare regret în masele poporului săsesc, dar lucrurile puse odată la cale, s'a dat și poporul, care și ascultă orbesce inteligența, și s'a dat și partea inteligenții nemulțămite, cu starea umilită de a nu te mai pute apêra, când esti atacat, ba mai mult, de a ajuta chiar pe adversari în atacurile lor contra existenței tale naționale.

Un act de o astfelu de umilire s'a întemplat și în dîlele acestea. Deputații cercurilor săsesci, 14 la număr, au eșit în publicitate cu o declarare, în care spun, că ei sunt hotărâți să spriginescă guvernul întru realizarea proiectelor politice bisericesci.

Declarația lor n'a fost surprîdătoare, deore-ce vênarea după interese personale și atitudinea șovăitoare a bărbaților, cari fac politică săsescă sunt probe destul de grave, că confrății nostrii, „prudenți și circumspecți” se vor arunca și acum cu totul în brațele celui mai puternic, care le făgăduiesce marea cu sarea, să se arunca să-l mântuiescă de pe dîga de mîrte; căci în actuala situațiune și numai 14 voturi, pe care deputații sasi, că s'a rădîmat guvernul dela început, trag mult în cumpenă.

Pe noi nu ne preocupă declarația ca act formal, dar ne vine greu să dicem, că trăim pe un pămînt cu un popor, care lucră contra convingerilor sale, ale căruia fapte sunt în contrast mare cu conștiința și voința sa.

Căci așa are să se privească pasul, ce l'au făcut deputații sași, cari lucră în numele poporului săsesc, dar lucră contra convingerii acestui popor, spre

a'l slăbi tot mai tare în existența lui și, trebuie să mai mărturisim, a da arme și adversarilor nostri de a ne face tot mai multe dîle negre și amare.

Că lucră contra intereselor generale ale poporului săsesc ca națiune, nici nu se genéză a o spune. Vorbele și temerile fericitului episcop *Teutsch*, unul dintre cei mai sêrbătoriți ômeni ai sasilor, sunt date uitărei și spiritul lui a încetat a mai influința pe ômenii lor politici, cari prin atitudinea lor ne-au devenit și nôue adversari și tuturor celorlalte naționalități conlocuitoare, deore-ce proiectele dereforme bisericesci nu sunt reclamate nici de naționalități, nici de confesiuni, ci au fost puse la ordinea dîlei de ambițiuni prea avêntate și de dragul puterii, ăr ca scop final al lor este: magiarizarea.

Acésta a accentuat-o Busbach în vorbirea de anul nou, a accentuat-o mulți vorbitori în dietă, ăr la adunarea liberală din 4 Martiu s'a luat drept conclud de rezoluție. Și deputații sași o știu și ei acésta și totuși sunt decîși să spriginescă pe cei-ce surpă la temelia existenței naționale.

Pôte că i s'a pus poporului săsesc ărăși în vedere vre-un favor, căci așa se respectéză la noi egalitatea între naționalități, numai că acel favor va fi scump plătit.

Dacă deputații sași nu află în cestiunea proiectelor de reformă bisericesci, motiv destulă nu sprigină guvernul și pe kossuthiști, când vorba este de reforme, care țintesc la slăbirea existenței naționale săsesci, atunci cu drept cuvînt ne întrebăm, când vor mai afla motivul acela? Nici odată. Ei vor merge pururea cu puterea, fi va alimenta și mai departe forțele, în detrimentul lor și în detrimentul nostru.

Dar cum am spus, ne mîngăie împiegurarea, că nu dîin convingere o fac și omul care nu lucréză din convingere nici n'are drept a-și reclama existența independentă și a caracterului național.

Că nu dîin convingere o fac, ne dă probeurmătorea convorbire (nu inter-

FOIȚA

Documente pentru limbă și istorie.

Un manuscript în limba Macedo-română.

(Urmare.)

Apoi Kânturêa 50-lêa Mîseleme, Zeule! după mare mîseliêa têa.

Rogăciunêa, kându aduce Popa sântele donuri, și face reinimarêa.

Reinimă-me, Domne! kându veî venî intru imperaciêa têa.

Domne Isuse Hristose Fiul Zeului, kare kum îndreptași pre lotrul kându strigă unoră kătră tine: Reinimă-me, Domne! kându veî venî intru imperaciêa têa; și pre mine reinimă Domne Zeul mêu, karele neîncetă cie acele strig, și partei acelei, și aceluî me digneste, ka un bun, și omamătoriu. Amin.

Rogăciunêa, după aducerea sântelor donuri.

Stepâne Domne Isuse Hristose Zeul mêu, pentru patimile tele, restignirêa pre Kruce, și îngropărêa, nu me lăsa se perîu intru pekate, pentrukă sum forte pekatos. Mă după mulcimeă îndurărilor tele koraceste tote nelegile mele, și me akopere ku folosincele tele tele, fôră prikură sò petrek viaca mêa, și me digneste a fi partêan bukuriei Sâncilor, ka un bun și omamătoriu, Amin.

Rogăciunêa, kându zice Popa: Luaci mănka ci:

Kred, Domne! și mărturesku, kà tu estî ku adeverat Hristos Fiul Zeului viu, karele veniși în lume, sò mântuestî pre pekatoșii, d'între kariî anteu sum eu.

Rogăciunêa, kându zice Popa: Beci dîntu acista tocî:

Cineî teei skunsorită astăzi, Fiul Zeului, partêan me primește. Kà eu nu voîu spune neamicilor tei skunsoriêa têa, necî voîu da cie sarutare ka Iuda, mà ka lotrul me mărturesku cie: Me reinimă, Domne! intru imperaciêa têa.

Rogăciunêa, kându zice Popa: Pace totolor:

Cie, Domne Zeul meu! plek kaplu, și strig intru mărturirêa inimei: Pekatuii, Domne! pekatuii în cer, și înântêa têa, și nu sum dignu sò mi cer liertăciune dela tine, mà tu, ka un omamătoriu în don, ka și pre fiul putănar me misele, ka pre portitorlu me înderăptă, și ka pre lotrul imperaciêi teei me digneste.

Rogăciunêa, kându zice Popa: Ku donlu, și ku îndurările:

Atotcenetorele Zeu! karele kreași totă fapтура ku încelepciunêa têa, și pre mine kăzutlu în multe pekate me ridică ku mîna têa; dà mie ajutorlu têu, și me digneste a me liberă de espielele lumesti, de reticeile diabolului, și de poftete trupesti, mîselimăte, și mi liêartă tote, kòte pekatuî cie în tote zilele viacei mîi, unge ku untulemnul bunetăcilor, și îndurărilor ununaskut Fiului têu, Domnului Zeu, și Măntuitorlu nostru Isus Hristos, ku kare împreună cie, și Sântului Spirtu se kade totă mărirêa în vie-tele. Amin.

(Va urma.)

viev) ce am avut-o cu un deputat săsesc, om de calibrul, încă pe la începutul desbaterilor:

Ce atitudine veți observa în ceștiunea proiectelor de legi politico-bisericesci?

— *Atitudinea noastră a fost la început cam încurcată, în fine, dacă guvernul ne-a prins în mreajă, trebuie să mergem cu guvernul. Acesta e hotărât.*

Dar vă puneți în conflict cu poporul d-văstră?

— *E drept, că poporul privesce cu mare neîncredere, dar e preparat despre acesta.*

Ce diceți, dacă proiectele vor trece prin casa magnaților?

— *Acesta ar fi un reu foarte mare, — pe fără înțeleg.*

Și dacă nu vor trece?

— *Acesta ar fi foarte bine, că și noi gândim, că nu vor trece prin casa magnaților.*

Ei bine, dar atunci pentru ce le spriginiți și d-văstră?

— *Nu avem ce face. Dacă trăia episcopul nostru Teutsch, pôte n'am fi ajuns în o poziție așa de strimtorată.*

Și numai din această mică convorbire se pôte convinge omul despre linia periculoasă politică, pe care stau deputații sași. Ei spriginesc reformele de dragul guvernului, le-ar plăcea să cadă în casa magnaților, căci sunt convinși, că acele reforme sunt în detrimentul poporului săsesc și cădând ele în casa magnaților, deputații sași se pot splăla de mâini.

Cu o astfel de politică de duplicitate se pot obține favoruri și interese momentane, cari însă nu sunt vrednice de prețul jertfelor, ce le așteptă în viitoriu.

Și viitoriul o va și dovedi acesta.

Proiectul de lege despre căsătoria civilă în dietă.

În ședința de Vineri, 9 Martiu c. în ziua a 17-a de desbatere au vorbit Okolicsányi contra proiectului, Madarász pe scurt pentru proiect, apoi Asboth și Nedeszky contra proiectului. Ambii acești din urmă se alătură la proiectul de conclud al lui Apponyi. Dintre toate vorbirea cea mai interesantă a fost cea a lui Ioan Asboth. Când a luat el cuvântul, miniștri și o mulțime de deputați au părăsit demonstrativ sala, dar după ce a început a vorbi în felul său satiric și pîrărat, sala cu încetul s'a împlut de nou. Asboth a sbiciuit și criticat aspru guvernul.

El spune, că guvernul numește ultramontan, reacționar pe oricine nu-și ascunde convingerea sa. Intrând în meritul lucrului aduce o mulțime de argumente în contra căsătoriei civile, se ocupă cu jidanii, pe care îi împarte în două cete, în patrioți și nepatrioți; pe cei dintâi îi laudă, pe cei din urmă îi sbiciuiesc. Arată cum acestia din urmă cercă a înrădăcina aici auticristianismul. În fine termină dicând, că se alătură la propunerea de conclud a contelui Apponyi.

În ședința de Sâmbătă 11 l. c. au luat cuvântul Stefan Nagy, Carol Eötvös și Stefan Vajay.

Nagy declară, că el e contra proiectelor de lege bisericesci, apoi constată, că de o parte proiectele păgubesc pe protestanții de altă parte dau nutremânt agitațiunilor naționaliste, produc ireligiozitate și biserica catolică își vede atacată încă dogmele sale. Se alătură la propunerea contelui Apponyi.

Carol Eötvös face la început următoarea propunere: „Camera să decidă, că primesc proiectul de lege actual despre regularea dreptului matrimonial și totodată îndrumă guvernul ca îndată ce acest proiect va deveni lege să prezente proiectele de lege corespunzătoare în scopul reali-

sării și aplicării dispozițiilor art. de lege XX. din 1848.

Spre motivarea acestei propuneri oratorul declară, că toate acele dispoziții ale articolului citat, care nu au intrat în vigoare, trebuie să se introducă prin lege. Acesta cu atât mai vîrtos, că toate legile dela 1848 sunt izvorul însuflețirii generale a națiunii. Numai prin aplicarea acestor legi se va restabili egala îndreptățire a confesiunilor și diferitelor confesiuni le va fi cu neputință a întrebuițarea preoții nemagiari ca agitatori naționaliști.

Oratorul protestează apoi contra afirmării, că între partidul său și guvern ar exista o alianță și arată, că direcțiunile politice ale celor două partide se esclud deci una pe alta.

Oratorul arată consecuențele ce rezultă din faptul, dacă guvernul ar cadă împreună cu proiectele sale bisericesci și revine asupra ceștiunii boteturilor din căsătoriile micste.

Combate apoi obiecțiunea, că căsătoria civilă obligatorie n'ar fi o ceștiune a liberalismului. Noțiunea liberalismului — a țis oratorul — e totdeauna relativă. În 1868 s'ar fi putut discuta dacă căsătoria civilă obligatorie sau facultativă e mai aprăpe de liberalism? Astăzi însă după 21 ani dela discursul lui Deák, principiile acestui proiect prezentate cu învoirea coronei, nu pot fi decât liberali.

În sfîrșit Eötvös arată, că chiar introducându-se căsătoria civilă parțială sau facultativă, propusă de Apponyi și Ugron, clerul ar fi și cu această rezolvare nemulțumit. Incurcăturile ar fi tot aceea fără ca să se ajungă scopul final.

În fine declară, că primesc proiectul, ca o expresiune a politicei ce duce spre întărirea și unificarea „națiunii“.

După el a vorbit deputatul Vajay, preot catolic, din stînga estremă, declarând, că respinge proiectul.

În ședința de Luni, 12 Martiu c. s'a desbătut și primit convenția vamală provisoră cu Rusia și apoi a urmat proiectul de lege despre căsătoria civilă.

Desbaterea asupra lui a decurs fără de vreun interes deosebit. Au vorbit Mezei Mór pentru proiect, Deésy și Bornemisza contra lui. Acești din urmă pîrtinesc pe Apponyi.

*

Pentru discusia generală mai sunt prenotati 11 oratori, toți contra proiectului. Între aceștia este și deputatul Dr Șerban. Desbaterea deci va mai ținea vre-o trei zile; precum scriu foile, votarea nu va urma mai curînd de Sâmbătă sau pôte în săptămîna viitoare.

Aspirațiunile naționale-politice ale românilor din Ungaria.

(Urmare.)

Unitatea limbei de stat însă nu împedecă nici decum întrebuițarea regulată prin lege a limbei provinciale în școlă, în oficii și în viața publică, precum am amintit. Și legea ungurască despre naționalități cuprinde în privința acesta dispoziții fără îndoială foarte însemnate, a căror consecuență și loială executare ar contribui foarte mult la linișcirea naționalităților nemagiare și prin aceea la consolidarea statului ungar. Durere însă trebuie să o supnem, că cele mai multe dispoziții acestei legi parte de loc n'au fost realizate, parte numai manc au fost puse în prăscă și adeseori după o scurtă întrebuițare erăși au fost delaturate și neconsiderate au ramas. „Naționalitățile — țice Ludvic Mocsary într'una din broșurile sale politice*) — se pot provoca la la aceea, că nu există nici un punct al legii despre naționalități dela 1868, care să nu fi fost în sute și mii de casuri călcat și făcut ilusorie; așa căt după pîrerile lor numai au mare valoare amenințările, că dacă

*) „Néhány szó nemzetiségi kérdéscről.“ Cîteva cuvinte despre ceștiunea naționalităților. Budapesta 1886. pag. 50.

nu se pîrtă bine, să va sterge această lege, căci întru adevăr, și fără de aceea, nu mai există...“

În consonanță cu acesta stă reprezentățiunea comitatului Clușului cătră dieta ungurască, (30. Oct. 1893) în care se spune că legea despre egala îndreptățire a naționalităților ar cuprinde „numai contradicții mari“ și că nu ar corespunde cerințelor vitali a Ungariei, ci numai teoriilor savanților străini! De aceea legea din chiestie să fie revisuită în sensul, ca la toate autoritățile numai întrebuițarea exclusivă a limbii statului să se valideze.

Și din alte părți s'a cerut, și se cere revisiunea respective „stergerea legii naționalităților“ fiindcă executarea strictă a acesteia ar fi „imposibilă“ mai stricăcioasă și primeșdiasă. Guvernul magiar, așa se pare, nu vrea să trateze asupra acestei dorințe. Prin ministru Dr. A. Wekerle a declarat însăși în dietă 13 Decembre 1893. Trebuie însă să accentuăm deosebit, chiar în intersul țării, că dispozițiile existente încă a legii de naționalități sunt respectate și constientos aplicate de toți. Cei ce lucră în contra dispozițiilor acestei legi e vrednic de pedepsă tocmai așa, ca și călcătorul unei alte legi existente. Intențiunea adevărat liberală și umană pe care e pîtrunsă legea de naționalități, nici de presinte nu i ertat a o denega. Intențiunei acesteia i a dat expresiune, ce nu se pôte uita, între alții și „Înțeleptul națiunei“ Francisc Deak în vorbirea s'a dela 23 Ian. 1872. Fiecare naționalitate are drept să cîră, ca să-i se dea că și mijloce de a și cresce și cultiva copii. Dacă noi am vrea să silim naționalitățile, șed limba magiară, să învețe unguresce, atunci noi am face imposibil programul tinerimei, pîruiți șiar da să căștibanii în zădar. Dacă noi preste tot vrem naționalitățile, nu e iertat să punem lucrul așa că noi cu ori ce preț tindem să le magiarisăm ci acestea se pôte întîmna numai atunci dacă le facem plăcute împrejurările unguresci...“

(Va urma.)

Noutăți.

Reuniunea română de musică din Sibiu și-a ținut Duminică la 11 ore adunarea generală sub conducerea d-lui prof. G. Dima, presidentul reuniunei și totdeodată director de musică. Din raportul general pro 1893 se constată, că reuniunea a dat două concerte mari de opere clasice, că în scopul de a se da căt mai multe piese românesce reuniunea s'a adresat cătră toți compozitorii români ca să-i trimită compozițiile lor, și că au sosit compozițiile răposat. C. Porumbescu. Spre a cunoșce referințele musicale în România comitetul a emis în vara anului trecut pe dirigentul corului, dl George Dima, la București, care luându-și infermațiunile dela factori competenți, a pus în perspectivă o eventuală excursiune a corului la București spre a concerta acolo.

La concertele reuniunii s'au dat bilete parte gratuite, parte cu prețuri de tot reduse elevilor dela șola civilă de fete a Asociațiunei, elevilor din seminarul archidieceșan și studenților romani dela diferitele școle streine de aici.

În anul acesta, anume în 19 Novembre au sosit dela ministrul de interne statutele cele nouă, provădute cu clausula de aprobare. Cu datul acesta reuniunea s'a pus pe baza statutelor celor nouă, care îi deschide mai larg teren de activitate. În statutele cele nouă titlul vechiu „reuniunea română de cîntări“ s'a schimbat în: „Reuniunea română de musică“ din Sibiu.

Institutul de credit și de economii „Albina“ din Sibiu pentru scopuri de binefacere a avut bunăvoința a da și în anul acesta un ajutoriu, în suma de 100 fl. pentru care i-se exprimă pe calea acesta mulțumită reuniunei.

Reuniunea posedă opuri complete pentru cor micst, coruri de bărbați etc. cu acompaniamente de pian și orchestră 76 la număr; partituri singuratică fără voci 14. Membrii în sopran sunt 22; în alt 11; în tenor 14; și bas 20; membrii ajutători sunt 62. Noul comitet s'a ales astfel: president și director dl profesor: G. Dima, secretariu (retrăgându-se dl asesor M. Voi-

leanu) pe Dr. P. Span prof; cassar C. Aiser of, de bancă; achivariu G. Borcea of, de bancă; econom Nic. Albu cleric; ér membrii în comitet; N. Bența of, de bancă, Dr. I. Stroia și Victor Tordosianu of, consist.

Sciri bisericesci. Consistoriul plenar diecesan din Arad a primit demisiunea lui Ioan Beleş deputat dietal, care spriginind proiectele bisericesci ale guvernului, a trebuit să renunțe la postul ce l'ocupă în diecesă. În locul lui s'a ales fiscal onorar al diecesei dl Dr. Lazar Petco, pe care l'a numit P. S. Sa Episcop totodată și defensor matrimonial. În aceeași ședință s'au eles comisarii consistoriali pentru actul de scrutiuniu la alegerea deputaților la sinodul eparhial al diecesei Aradului. Alegerea deputaților mireni va fi în 27 Martiu (8 Aprilie), a deputaților de cler în 17/29 Martiu n. c. Ziua scrutiniului este 3/15 Aprilie.

Referitoriu la despărțirea ierarhică a românilor din Ciacova de sîrbi se anunță că tribunalul din Budapesta a delegat județul reg. din Ciacova și a designat comisuniunea de esperți, ce va avé să prețuască averile comunei bisericesci micste din Ciacova. Comisiunea se va întruni în fața locului la 15/27 Martiu și va avé să constateze valoarea actuală a realităților. După ce comisuniunea prețuitoare își va încheia elaboratul, în scurt timp va urma sentința finală a tribunalului și românii din Ciacova, în proporțiune cu numărul lor vor primi cam $\frac{2}{3}$ din averile comune de până acum.

Guvernul pentru presa română.

„Dreptății“ i-se scrie din fostul confiniu militar următoarele: De un timp încôce guvernul nostru ne omîră cu dragoste și cu îngrijirea de a lăți „cultura“ între noi. De cînd au început a se lăți tot mai tare între economi foile noastre populare, stăpînirile mai înalte au început a ne trimite gratuit foia „Poporul“, redigiată de renegatul Alexies, și chiar dacă o și refuzi, ei tot o trimit nepofită. Asemenea în timpul din urmă s'au trimis notarietelor ad circulandum dela vice-comite prin protopretură revista rătăcitului Moldovan „Ungaria“, spre abonare și lăfire. Cred și sper însă, că nu se va afla nici un român, care are simț omenesc, ca se aboneze un organ ce este numai venin și otravă pentru națiune. Chiar notarii români cred, că nu vor abona-o măcar să li-se impună cu forța, destul că sunt cu sau fără voință luați ca membri în diferitele reuniuni unguresci, ér toi românesci de fel nu abonază sub cuvînt că nu cutéză.

Atrag atențiunea antistiilor și reprezentanțelor comunale, ca se respingă atât foia „Ungaria“ cât și foia „Poporul“, dacă acesta până acum n'au făcut-o, deși foile noastre ne-au lămurit asupra noului organ din Budapesta.

Anarhiștii din Paris. Prefectura poliției din Paris face cunoscut, că numărul anarhiștilor cari petrec stabil în Paris este de 500. Acestia se împart în propagandisti și partisani. Între propagandisti, cari lucră cu cuvîntul și în scris (pôte și în faptă) pentru nimicirea a tot ce există sunt: 10 jurnalisti, 25 tipografi și 2 corectori de tipar. Între partisani sunt: 17 croitori, 16 păpucari, 15 măsari, 12 friseri, 15 mecanici, 10 zidari, 10 brutari, 10 măcelari, 3 băcani, 1 fost funcționar la bursă, 1 agent de asigurare, 1 fost cîntăreț, acum fără voce, 1 fost servitor de cancelarie și 1 arhitect fără ocupațiune.

Restaurarea teatrului național din București. Planurile pentru restaurarea teatrului național din București sunt lucrate și s'au dat spre censurare unei comisuni de arhiteți. Reparaturile se vor începe în 14 Aprilie și verosimil se vor termina în luna lui Septembrie. În acest interval repetițiunile repertoariului pentru stagiunea procsima se vor ține într'un local special anume luat în arîndă spre acest scop.

Post de medic. „Gazetei Trans.“ i-se scrie: din comitatul Făgărașului; Terminul pentru întregirea postului de medic pentru cercul Șercaiei este 24 Martiu n. c. Până acum acest post a fost ocupat tot de străini, din cauza că nu s'au aflat concurenți români. Alegătorii din cerc însă, cari sunt

apropie exclusiv românii, ar dori mult ca cel puțin acum să pătă căpăta un concurent român, pe care l'ar sprijini din toate puterile, așa că reușita ar fi aproape sigură. Până în prezent s'au însinuat doi concurenți, ambii însă străini. Reședința fiitorului medic ar să fie în comuna Șercaia, care este o comună frumoasă, în depărtare de o stațiune dela Făgăraș și 1½ dela Cohalm. — Avis medicilor români!

Advocați români contra căsătoriei civile. La 11 Martiu s'a ținut în Timișoara adunarea generală a camerei advocatiale de acolo. La ordinea zilei era și propunerea a se da ministrului de justiție vot de încredere pentru proiectele bisericesci și în deosebi pentru căsătoria civilă. Intre 48 de advocați erau de față 11 români, 5 sârbi și cetealți magiar și jidovi. Membrul român al camerei dl Corolian Brediceanu, avocat în Lugoj, a făcut propunerea ca alinele 8, 9 și 10 din p. 4 al raportului referitor la proiectele de reforme să se elimineze. Propunerea acesta și-a spriginit-o prin o desfășurare de motive puternice plătând cu multă temeinică contra căsătoriei civile. La votare propunerea dlui Brediceanu a cădută cu 19 contra 27 voturi.

Herz plătesce. Corneliu Herz pe baza învoielii a plătit un milion și jumătate de franci curătorului averii Reinach, care sumă în urma abdicării moștenitorilor lui Reinach, cade în profitul societății Panama.

Din viața noastră constituțională bisericească.

În 24 Februarie a. c. st. v. s'a ținut sinodul protopresbiteral ordinar în Cohalm, în localul scolei greco-orientale.

Intrunindu-se membri sinodali clericali și mireni, părintele proropresbiter, după cântarea „Imperate ceresc” deschide ședința sinodului pintru'n cuvânt cu motto: Așa să lumineze lumina Vostă înaintea omenilor ca să vadă faptelor vostre cele bune și să mărească pre tatăl vostru cel ceresc” Mat. cap 5 v 16. De aici desvoltă misiunea, ce o are fiesce care membru al sinodului protopopesc, sub toate împregiurările, care ating biserica, scola și fundațiunile. În fine încheia cu cuvintele: „Cel ce va strica una dintre acestea porunci mai mici și va învăța așa pre omeni, mai mic se va chema întru Impărația ceriurilor; ăra cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema întru Impărația Ceriurilor”

S'a ales o comisiune verificătoare, care stante sesiune a verificat pre membrii sinodali clericali și mireni aleși pe o nouă perioadă de 3 ani, și aflându-se actele în regulă, și neintrând nici un protest, s'au verificat toți membri clericali și mireni.

Constituindu-se apoi sinodul după normele cuprinse în circularul consistorial cu Nro 7205, s'a ales comitetul și epitropia protopresbiterală pe perioada de 3 ani.

S'a luat la reviziune rațiociniul fondului tractual scolastic și tractual învățetoresc care aflându-se în regulă, sinodul a dat absolutoriu comitetului și epitropiei protopresbiterale de până aci și pe lângă inventariu, s'au predat comitetului și epitropiei, ce s'a ales pe noul period.

A urmat raportul general al protopresbiterului despre starea protopresbiteratului.

Din raportul acesta am estras următoarele:

A. Numerul esibelor în decursul anului 1893 a fost de 860 numeri de natură bisericească, scolastică, epitropică și matrimonială; cari cu 31 Decembre 1892 au fost rezolvate.

B. Protopresbiteratul e compus din 41 comune bisericesci, dintre cari 21 sunt matere, și 20 filii cu 14.663 suflete.

Sunt 24 preoți. Din raportul general m'am convins de starea miseră materială, în care se află preoțimea din protopopiatul Cohalmului. Venitul unui

preot pe an variază între 80 fl. 100 fl. 150 fl. 200 fl. și abia 4 parochii au un venit anual de 400 fl. și numai o parochie e de class IIa, de ameliorarea acestei stări amărite a preotului nimenea nu îngrigesc.

Căsătorii neleguite, dar mai bine dis viețuri în concubinat, se află în întreg protopopiatul 117, mai puține ca în anul trecut cu 24. Copii neleguiți 96, mai puțin ca în anul trecut cu 14 suflete. Toțiș cifrele acestea sunt îngrozitoare. Măsurile luate până aci în privința acesta, am fost fără efect. Neleguiții produc cărțile de servitori chiar dela acele organe, care ar fi chemate să stăpânească acest reu, carele demoralisază societatea omenescă. Numărul neleguiților formeză cu deosebire classa cea mai de jos și cea mai miseră a poporului, precum și neorusticii. Dar am observat în timpul mai din urmă, ca și din classa mai bună și mai sănătoasă a poporului înclină spre concubinat, și asta din cauză, că s'au despărțit din motivul silei, și părinților sau tuturilor cari au causat sila li s'a dictat câte o pedepsă în bani partea forurilor bisericesci de câte 30—50 fl și asta esta acum o împrejurare că din motivul silei nu se mai despărțesc ci la urmă preferesc cei mai mulți a păși în viața concubinală.

C. Frecventarea scolei în decursul anului scolar 1892/93 arătată prin cifre și în combinațiune cu frecventarea anilor premerși, se vede a fi fost foarte regulată.

Au fost 14 învățători, instituți în mod definitiv, 3 în mod provisoriu și 2 suferiți.

Edificii proprii de scolare sunt 19, puține corespunzătoare, cele mai multe necorespunzătoare.

Protopresbiterul a participat în persoană la toate examenele semestruului al II, și rezultatul examenului în genere a fost mulțamitoriu.

Tot în cursul anului expirat, începând cu prima Mai până cu finea Iunie, protopresbiterul concernent, a întreprins o vizațiune scolastică în întreg protopresbiteratul, ținând în toate comunele sinod parochial estrordinar, în scopul ameliorării salarelor învățătoresci. Resultatul acestor sinode parochiale, protopresbiterul l'a comunicat cu sinodul protopopesc estrordinar convocat și ținut în 18 Iuliu 1893, al cărui conclud dinpreună cu toate protocoalele sinodelor parochiale privitoare la ameliorarea salariului învățătoresc, au fost așternute la consistoriu, de unde a urmat aprobarea acelor conclud.

D. Rațiocinele bisericesci cu mică excepțiune s'au aflat în regulă.

Protopresbiteratul posedă două fonduri, fondul tractual învățetoresc și fondul tractual scolastic; ambele dau suma de 3429 fl. 10 cr. cari stau sub o administrațiune bună și corectă.

S'au luat și alte conclud.

Acestea sunt în resumat scurt notițele ce mi-am făcut în ședința sinodului protopopesc al Cohalmului, și pe care am aflat de bine a le publica.

Cântul în scolare poporală.

(Urmare.)

XVIII. Deprinderi în două voci.

Cu ocaziunea tractării sunetelor înalte și profunde încă avem să amintim ceva despre portativ. Până aci s'au folosit numai cele 5 linii ale portativului, dar liniile ajutătoare nu le cunosc încă elevii. Le vom spune dară, că cele 5 linii cu locurile gôle dintre ele se numesc portativ. Așa dară în portativ sunt cinci linii și patru spațuri.

Când trăim tonurile profunde deja la tonul la vom spune elevilor, că pentru a nu face confuzie cu mai multe linii, — linia care trece preste tonul la nu se trage până în capăt, ci numai preste nota, care represintă tonul acesta. Învățătorul spre ilustrare pôte să tragă linia aceea până în capăt, și prin acesta va arăta elevilor cum aceea

se închipuiesce numai a fi așa lungită. Acestea liniute se numesc linii ajutătoare.

Acum când elevii cunosc tonurile înalte și profunde e timpul ca să se deprindă și în două sau mai multe voci; a o face acestă mai curând nu e consult din motivul că, elevii până nu și însușesc deplină siguranță în aflarea tonurilor pe portativ se conturbă unii pre alții, și nu vom reuși cu nimic, ăra a perde timpul cu aceste deprinderi, așa dicând de a doua mână, în derutul celorlalte deprinderi mai de lipsă, încă nu e consult.

Înainte de a începe la deprinderile în două voci, vom face o examinare minuțioasă din cele propuse până acum și cu deosebire în deprinderile de auđ, țințonare și cetire. Dacă vedem că ce am propus s'a și deprins bine și elevii se mișcă ușor în cercul tonurilor tractate, putem trece îndată la deprinderile în două voci.

Ca început putem scrie pe tablă gama: *do-re-mi-fa-sol-la-si-do*; *do-si-la-sol-fa-mi-re-do*. Ca acompaniament scriem sub acestea note: *do-si-do-re-mi-fa-re-mi*; *mi-sol-fa-mi-re-do si do*. Împărțim și elevii în două grupe, unii să cânte rândul superior ăra cetealți rândul inferior. După-ce s'au deprins bine așa, vor cânta acum rândul inferior cei-ce au cântat rândul de sus; ăra cei ce au cântat rândul inferior, cântă rândul superior.

Strămutăm apoi acompaniamentul anume: în loc de *mi* din partea a doua a gamei scriem *la* și cântăm și așa.

Gama astelii compusă o folosim și pentru eserciții ritmice așa, că scriem deosebire forme de note și în diferite nuanțe și timpuri. Cu un cuvânt se folosesc învățătorul gama așa ca și când aci ar culmina totă știința musicală; cu deosebire timpul de hore să se exerciteze bine și aci cu acesta ocaziune. Acaste eserciții pot fi eserciții de toate zilele.

Mare serviciu ne fac aci și răspunsurile liturgice cele mai scurte, cântându-le în două voci, căci prin scurtimea lor elevii nu sunt espuși la încercări mari, și prin urmare nici atențiunea nu li-se atrage așa iute de cetealaltă voce. Tot asemenea serviciu ne fac și esercițiile așa numite „*canône*”, dar și acestea se fac cât se pôte de scurte.

La acestea deprinderi putem vedea, cum și-au însușit elevii materialul predat, și dacă observăm, că unii șovănesc și se perd în alte voci e semn că nu e destul de forte în cunoscințe. Pre unii ca acestia îi deprindem în esercițiile de auđ, țințonare și cetire până ce și câștigă siguranța necesară la esecutarea esercițiilor în două voci.

Când am parcurs mai multe eserciții în două voci, vom învăța și vre-o cântare sau două asemenea în două voci. La cântarea apoi se aleg elevii și cei cu vocea mai înaltă (sopran) vor cânta melodia, ăra cei cu vocea mai profundă (alt) vor cânta acompaniamentul. Acestă însă numai la cântări, la eserciții însă nu, aci nu vom împărți classa numai după bănci, așa dară nici după voce nici după sece. Esercițiile în două voci le esecutăm în modul acesta: Jumătatea clasei cântă soprana, ăra cetealaltă jumătate altul, apoi întors; jumătatea care a cântat soprana cântă acum altul, ăra cari au cântat altul cântă acum soprana; sau ca să nu petrecem mult la un esercițiu schimbarea să face după eserciții, cei-ce în esercițiu prim cântă sopran în esercițiu al doilea cântă alt și vice-versa.

(Va urma)

PARTEA SCIENTIFICĂ ȘI LITERARĂ.

Tăra noastră.

Descriere poporală a Ardélului

de

Silvestru Moldovan.

(Urmare.)

Chézdi-Oșorheiu are 4700 de locuitori, aproape toți secui, cari se ocupă cu econo-

mia câmpului, cu industria și negoțul; orășelul are mai multe așezăminte culturale.

Dela Oșorheiu se rēmuresc în trei direcțiuni trei drumuri mai însemnate. Unul merge spre mēdănôpte, în ținutul Cason. În apropierea acestui drum, spre mēdănôpte de la Oșorheiu se află comuna Poian, care este scaunul protopopiatului român gr. cat. al Treiscaunelor, de care se țin 11 parochii și mai multe filii, cu 3186 de credincioși.

Alt drum ne duce de-a dreptul în pasul Oituzului. Pe acest drum, la gura pasului este așezat satul Brețcu, cu locuitori români și secui. A treia cale ne conduce spre mēdăci, prin mai multe comune, dintre cari cea mai însemnată este Covasna cu scaldă și în parte cu locuitori români, cari sunt oieri vestiți (mocani).

Covasna este așezată la pôlele munților, în o poziție foarte frumoasă; de-o parte a ei se nalță munții cu brădet, de cetealaltă se estinde șeșul Treiscaunelor, până departe la marginea orisonului. Ea este un loc de scaldă vestit al Treiscaunelor. Cam la mijlocul comunei, în piață, se află un fel de lac mociros, numit Pokolsár, a cărui apă turbure se pare că este tot într'una în ferbere, aruncând de sine valuri, ca și când ar clocoti sute de căldări pline cu apă. Acestă clocotire precum și turburēla apei o produce gazul de acid carbonic, care isvovoresce cu putere mare din pământ, și se așază în forma unei pături pe de asupra apei. La Pokolsár sunt făcute întocmiri de scaldă și apa lui e foarte folositoare celor ce sufer da reumatism și bôle de nervi.

Afară de acest lac, se află în Covasna în multe alte locuri isvóre de apă minerală și de gazuri. Kővári, descriind acestă însușire a terenului, unde se află Covasna serie între altele următoarele: „Să pare, că satul este așezat pe un vulcan în activitate; la schimbarea timpului pe valea întrēgă simțim miros de vitriol, pivnițele aburesc și fântânile și pivnițele se umplu cu gazuri, de cari amētese paserile. Aici nu se află șoreci.” În partea Covasnei, numită Vajnafalva, precum și în alte părți se mai află întocmiri de scaldă, la isvórele minerale. În Vajnafalva se află și o scaldă de aburi; acestă este o grôpă în mărime de vre-o 3 m. □. și cam 1½ m. adâncime, din care ese într'una gaz de acid carbonic. Aici și-au aflat vindecarea mulți omeni cari suferau de reumatism. După întocmirile făcute aici, bolnavii stau cu partea bolnavă a corpului (d.e cu piciorole) în gaz; ei simțesc o căldură bine-făcătoare, ca și când ar fi intrat în un basen de apă caldă. Privind cu atențiune putem observa în adâncime mișcarea greoie a valurilor de gaz.

Covasna are 3837 de locuitori, dintre cari cam a treia parte sunt români. Ei sunt toți oieri, mocani. Viața lor de mocan este în multe privințe originală, păstrându-se la ei unele obiceiuri patriarcale. Astfel d. e. covăsnenii rar se duc la judecată pentru gâlcevi sau neînțelegeri, ce se ivesc între ei. Aceste de obicei le aplanază așa, că Dumineca s'au serbătorea, când ies din biserică, dela care nici unul nu înșură, își supun pricina neînțelegerii statului bătrânilor. Acestia apoi își dau părerea și spun modul de împăcare cu cea mai curată consciință, ceea-ce o arată ei, dicând: înaintea sfintei biserică și cu anafura în gură și foarte rar se întemplă, ca sfatul acesta al bătrânilor să nu fie ascultat și urmat.

Mai e caracteristic la covăsneni, că ei nu se așază prin România, cum fac bunăoară selenii, ci din contră la rentorcerea lor cu oile aduc adese păstori din comunele prin cari trec și acestia apoi rēmân în Covasna, se căsătoresc și se așază acolo. Astfel mulți din covăsneni sunt originari din Tăra.

Covăsnenii în privința materială stau bine; averea lor o formeză târlele de oi. De present ei au 15 târle, cu 40—45 mii de oi.

Dintre produsele lor este căutată cu deosebire brânza, pregătită de ei, și care este cunoscută în Bucuresci sub numirea de brânză de Pinteleu, dela muntele Pinteleu al covăsnenilor, pe unde le pasc oile.

[Va urma.]

